Plattdüütsch / Friisk

Weeram Naske Pük mååst ferjin wörd

Anni schraked ap üt e släip. Wat wus dåt? Aua! Irgendwat häi har bai e grute tuun knim. Har uugene brükden en lait än waani jam tu e junke. Et wus dåt jarst tooch, dåt's bai åålen önj har latj hüs aw di üülje dik nåchtbliif, har ålerne schönj for tou waage ferräise. Ååle häi har en beed önj di latje dörnsch aw e looft turuchte mååged. Aua! Ål wi häi har wat bai e fötj knim. En müs flicht? Anni seecht ma e hönj eefter di schålter foon jü latj leeselåmp än krööged deeraw. E låmp wus ai wörklik hal än et jåcht schind bloot jüst trinam et beed. Ouers et wus duch nooch än sii, wat har deer önj e tuun knim häi. Än dåt, wat jü nü såch, köö's ai liiwe. „Dåt jeeft et duch ai", schüütj har döört hood, ik driim was nuch!"

Bai sün börestää ma räidetååge koon huum ham gödj forstale, dåt deer boowen e looft Naske Pük booget. BIL: MARIE TÅNGEBERG

Deer bait fötjiinje sätj en latjen måntje, ai gruter as en påp. Di latje kjarl sätj aw e hooltrååme än laand ham meeklik iinj e beedpuule. Hi kiiked har üt grute, halweene uugene önj. „Nä? Äntlik wiiken?" sää'r än smeeld fräch. Anni wus nü wörklik niinj trungschäip, ouers wan deer made önj e nåcht en latjen måntje, wat huum ouerhood ai kånt, bai huum awt beed sat, dan koon dåt nooch bili ünhiimlik weese, deerfor swåård jü uk jarst eefter latj schöör: „Jåå, nü ban ik wiiken. Hü schal följk dan uk widerestläipe, wan huum önj e fötj knim wårt?" Deerbai tuuch's har biine sü önj, dåt's bait hoodiinje mååst önj e hüke sätj. E måntje fün dåt wälj lusti. „Dü törst ai trung weese, dåt ik de nuch iinjsen knip", miinjd di latje, „nü bast dü je wiiken!" Deer wus wat bai di latje kjarl, dåt Anni ai mör rucht trung wus. Hi såch ouers uk wörklik tu putsi üt. Hi drouch en foole tu gruten, gräinen särk än weene bukslinge, wat ålewäägens klüted wjarn. Sin fätj stäken önj luurlatje hutschuur, wat'r fernäid jant än jurt wakeld. „Wan'r nuch en bjard häi, dan såch'r üt as e tünmåntje", toocht Anni. „Wat hääst dü heer eentlik tu säken? Ik liiw ai, dåt dü heer weese möist, dåt as åålens hüs!" Di latje moon schölj wi lååke. „Hihihi, din åålens hüs?", hi hül ham et lif for lååken. „Ik boog heer ål wat långer as din åål – foole långer!" – „Hü kamt et dan, dåt min åål nuch uler foon de ferteeld heet, wan dü ål sü lung heer maboogest?", wunerd Anni har. Di latje kläised ham bai e noos. „Hmm, me tänjt, jü liift goorai am me. Än wan dü ai am keere liifst, dan schuchst dü ja uk ai, uk wan's lik for de stönje." Anni ouerläid kort, wat e måntje deerma miine köö. „Dåt begrip ik ai", schölj's tudüünj. „Hü koost dü ai önj keere liiwe, wan's lik for de stönje? Min åål as duch ai blin. Weerbai ...", Anni schölj kort ouerleede, „jü heet eentlik en bral, wat's bloot uler dreecht." – „Ma e bral än har uugene heet dåt ninte tu douen!" Hi hooped dil foon e beedskånt än stald ham önj e mad foon e dörnsch haane. „Dü wiist goorai, wat ik ban, unti? Dou et tu, dü hääst ouerhood niinj ooning, ai?" – „Ik liiw, dü bast en råågeden tünmåntje." – „Wat? Ik ban wat? En tünmåntje?", hi sprüng huuch önj e luft. Dan berouid hi ham ouers wi än lüp tu Annins beed. „Min liiw foomen, ik ban aw arken fål nån tünmåntje!" Hi stald ham likap haane än språåt sin ärme. „Tataa, mötj ik forstale?", hi draid ham iinjtooch am ham seelew, „ik ban en pük! En ruchten pük!" Hmm, deerma köö Anni goorninte önjfånge. „Wat bast dü? En pük? Uler hiird!" Di måntje snåped eefter luft. „Uler hiird? Wat? Dåt as je ålerhånd. Liire jam dan ninte mör önjt schölj?" – „Duch", sää Anni, „we liire räägnen än leesen än schriwen. Ouers foon en pük heet üüsen liirer nuch uler ferteeld." Di måntje kiiked aw iinjtooch en batje truuri. „Schuchstewälj, wat sää ik? Da manschne liiwe ai mör önj üs – we wårde iinjfåch ferjin. Deerbai laawe we ål foole långer önj Fraschlönj as ja än hääwe ja foole gous dänj, hääwe ja hülpen än luk broocht. Natörlik bloot, wan's uk nat tu üs wjarn." Anni wunerd har en lait. Deer häi's wörklik nuch uler foon hiird. „Än wat as dan schaid? Weeram wörden jam ferjin?" Di pük lüp ouer tu dåt latj waning, sprüng ap aw e waningebånk än seet ham deer haane. „Åch", süfsed hi, „jütids häin da manschne tid än rou. Di een köön's üs aw e looft ambailüpen hiire, ja köön üüs latje fötjspöre aw e grün trinamt hüs siinj än wilms snååkeden's uk ma üs. Ouers dan sään åltens mör manschne, dåt et goorniinj püke jeewe köö, dåt et bloot woonluuwe wus, wan huum önj üs liiwd. Än dan hääwe's sani önjfångd än ferjees üs." Di pük leet et hood hänge, än uk Anni fün dåt ordi truuri. Niimen wal duch iinjfåch ferjin wårde. „Hääst dü eentlik uk en noome?" frååged's ham. „Natörlik", swåård di pük, „ik hiitj Naske, än hü håtst dü?" – „Ik hiitj Anni." – „Nat än liir de kånen, Anni", sää Naske. „Hääst dü lust aw en rün kwartät?" Üt sin schruk hååld'r en koordespal. „Nü, made önj e nåcht?" Anni ouerläid kort. „Oo jåå! Kam heer ma awt beed." Jü klooped aw e matrats. Naske Pük hooped foon e waningebånk dil än köm ouer, sü dåt biise lik ouerfor enouder sätjen. Än dan spaalden's gåns lung koorde. Än dan schingschang-schong än deereefter nuch „ik sii wat, wat dü ai schuchst". Än foole, foole lääser, kort iir e san wi apgäng, släip's in.

As Anni di mjarn wiiken wörd, wus di pük ferswünen. Anni häi ham frååged, weer hi släip, ouers Naske wälj et har ai nau ferklååre. Ja häin ouers oufmååged, dåt's önj e näist nåcht wi tuhuupe koorde spaalden. Bai e doord ferteeld Anni har åål ålet, wat önj e nåcht schaid wus. Ååle smeeld bloot än sää deer goorninte tu. As Anni klåår wus ma e doord, miinjd ååle: „Dåt wårt tid, dåt dü nü en lait üt kamst. Luup iinjsen ouer tu e näiberne än frååg am frische oie, dan koone we poonekååge füünj!" – „Oo jåå!", froid Anni har än süsed ouf. Har åål kiiked har nuch en uugensteblak ääderneefter än begand wi tu smeelen. Jü mååged e döör tacht, lüp haane önj e köögen än seet har dil bai e scheew. Dan kiiked's ap tu e looft än schuded gåns lacht mat hood. „Dü hääst rucht, ik häi de wörklik mååst ferjin."

Gary Funck

Hü stelt ham en spriak ütj?

Uun't Nuurdfriisk Instituut jaft at en nei ütjsteling, huar at am't nuurdfresk gungt

NUURDFRESKLUN Sant kurtem as uun de nei uunbau faan't Nordfriisk Instituut en ütjsteling tu sen mä de nööm: „Spriakenlun Nuurdfresklun." A mäwerkern faan't Instituut wul hal a nuurdfresk spriak presentiare, hör histoore an hü't daaling ütjschocht an det uun en nei maniar. Diarbi haa dön lidj faan dön „*Graphischen Werkstätten Feldstraße*" ütj Hamborig mäholpen, wat al ütjsteling uun hial Tjiisklun plaanet an amsaat haa. Det fraag, hü 'am en spriak ütjstelt, as ei so lacht tu beswaarin, auer 'am en spriak ei ianfach uunfaade kön.

So bruket wurt a literatüür wiset. VOLKERT BANDIXEN

Det fresk uun hög beriken paasender wurden hee üüs tjiiks, wurt bi dön wurden trinjam't heef, a ki an mensken wiset. Diar fant ham sok wurden üüs „be-eebe", „ruusenbliis" of „kuusche", huarfaan ham üüb tjiisk dön bedüüdingen iarst amstentelk ferklaare skal. A nuurdfresk literatüür „sweewet" so tu saien auer a hiale ütjsteling, dan loongs a boowerst kaant kön ham uun grat skraft sitaaten ütj bekäänd dachten an staken efterlees. Man uk enkelt buken mä ütjfeerelk beskriiwingen tu de autor an sin tidj wurd bi a woch föörsteld. Hüföl onerskiaselk fresk wurdenbuken at jaft, wurt bi a wurdenbuk-paternoster düütelk. Uun dön ferleeden 270 juar san gud en 50 stak enstenen, an 14 diarfaan keer bi een föörbi, wan ham üüb de rocht knoop trakt.

Fresk tu hiaren jaft at uk. Diar kön üüb a een eeg ian an detsalew stak snaak üüb söö-wen ferskeelig nuurdfresk dialekten hiar. Ham kön ham oober uk kurt filem uunluke, huar nuurdfresken faan jar leewent uun jar mamenspriak fertel. At jaft noch föl muar uun det ütjstelingen ütjtufinjen, knooper, wat ham trak kön, welen, wat drei of uk ferschük salew t. b. salring, halunder of frasch tu snaakin an ham det beeftuun uuntuhiaren. At ütjsteling kön ham faan mundai tu freidai arke föörmade beluke an uk de tüürsdai eftermade. Hoker ham tidjsnooch uunmeldt, kön uk en feering fu.

Claas Riecken

Antilopen schlapen nich neven Löwen

De „Junge Lüüd ut Löwenstedt" wiesen aktuelle plattdüütsche Theoter

LÖWENSTEDT Na de Vörstellen sitten de Lüüd dor, nadenklich un ganz dull begeistert. An de Arche Klock acht – en Wiehnachtsstück? Wodennig süht Gott ut? Dörf Gott Fehler maken? Süht Gott jüsso ut as Noah? Wer dörf mit op de Arche un wer nich? Sind dree Pinguine een toveel? Wodennig hebbt se dat blots wedder henkregen, de „Jungen Lüüd"?

Ganz veel Lüüd sind mit dorbi – vör, op un achter de Bühn. INGWER OLDSEN

Dat grote Krüüz verschwinnt achter hoge Stellwände. Dat Becken för de Dööp warrt in de Eck schoven. Dat Altar töövt in en Nevenruum. Grote Bühnenböcke warrn tosamenklütert. Ständers för de Lampen warrn opstellt. Leitungen warrn verleggt för de Technik. De halve Löwenstedter Kapell warrt to en Bühn ohn Vörhang. Denk doran, de Kapell is nich groot. Vun tachentig Stöhl mööt geern söventig för de Tokiekers nablieven.

Nix dörf tweigahn. Schruven indreihn, geiht nich. Wenn Kark is, mutt allns wedder afbuut sien. Ok Vereene un anner Dörpslüüd drapen sik regelmäßig in de Kapell. Allns warrt akeraat afspraken un plaant. Bi de nächste Vörstellen mutt denn de ganze Kraam wedder stahn un funkschoneern.

Bummelig twintig Lüüd sind insett bi Technik, achter de Bühn, för Catering un ganz veel Rundherum. Op de Bühn sind naher blots fief Spelers to bewunnern.

Kann man Theoterspelers sodenni schminken, dat dree Pinguine en ünnerschedliche Gesichtsutdruck wiesen könnt? Nadenken, probeeren un öven, öven, öven. De Blitz schall blots achter de Bühn lüchten, de Donner dörf nich to laat kamen. Schatten geiht gor nich, aver dat dörf de Lüüd nich blenden. Wer schall wenn un an welke Steed op de Bühn stahn? All sind mit ganz veel Eernsthaftigkeit un egen Ideen dorbi. Singen un Danzen kümmt ok noch dorto.

„Steffen, nu fang endlich an to wenen, sunst warrn wi hüüt nümmer nich fardig." „Nich vergeten, jümmers so lopen as en richtige Pinguin." So warrt ok immer wedder lacht. Könnt richtige Pinguine eegentlich danzen? Sogor för Supp un Kaffee un Koken is sorgt bi't Probeern. Man goot, de Löwen un de Elefanten sind blots över de Technik to hören.

De Arche sülms hett Christiane Clausen mit en Oort Fototechnik in de Kapell inpasst. En wunnerschöne Regenbogen wiest dat Enn vun de Sintfloot. Jede enkelte Stück vun de Bühn is dörch de Warksteed vun Heino Sachwitz lopen. De Bühn hett nu en scheve Ebene. In de grote Kuffer passen sogor dree Pinguine binanner. Allns is afsekert mit Schruuvtwingen. För de Balken hett sik Heino Holtrieders mit Rullen utdacht. So'n Arche kann denn licht op- un daalrullt warrn. De Rehling lett sik sogor in Düstern opstellen un wedder afbuun.

Topuster Martina Siewertsen hett mit ehr Neihmaschien ut witte Stoff en Schneelandschaft tosamenprüünt. Bühnenchefin Gesa Retzlaff hett korter Hand ehr Mann Jörg för de Musik verplichtet. „Wi sind hier bi't Huus un freuen uns, wenn de Tokiekers ditmol hen na uns kamen doon."

An de Arche Klock acht – en Wiehnachtsstück? Meist all Lüüd ut de Vereen sind inbunnen un hebbt Ideen inbröcht. De Dörpslüüd kamen wiss all to'n Tokieken. De Arche is opbuut in de Löwenstedter Kapell. Dat Stück dreiht sik um en Katastroph, um de Verlust vun dat egen Tohuus. De Fraag stellt sik, welke Flüchtling en Platz finnen deit, sik to retten. Wenn dat keen Wiehnachtsstück is in uns hüütige Tiet? Dat lett sik sogor noch bi Termine na Wiehnachten ankieken. (10./17./31. Januor 2016 – Korten bi de Husumer Volksbank in Viöl un Husum).

Ingwer Oldsen

Billerbook nich blots för de School

LECK Dat geiht vöran mit Plattdüütsch in Sleswig-Holsteen. Eerst keem de Leitfaden för de Plattdüütsch-Ünnerricht an Grundscholen. An 29 Scholen geiht de plattdüütsche Ünnerricht in't twete Johr. De Lannesregeern hett en „Handlungsplan Sprachenpolitik" vörstellt. Nu kummt dat passende Schoolbook „Paul un Emma" un de Lehrerhandreichungen sind in Vörbereitung. Överall in Norddüütschland passen Paul un Emma hen. Illustratorin Nicola Ashtarany hett en moderne Schoolbook in't Leven sett. Plattdüütsche Stiftungen ut Neddersassen un Sleswig-Holsteen hebbt Geld togeven. Un en Autorenteam vun Fachlüüd ut de Plattdüütsch-Szene hett de Themen tosamenstellt un vele Ideen inbröcht. Kinner könnt plattdüütsche Wöör as in en Billerlexikon finnen. So gifft dat Plattdüütsch op de Straat, Plattdüütsch in de Familie, bi't Inkopen un bi't Spelen. Jungs un Deerns könnt Farven un Tallen lehrn. Se könnt Sport maken, Feste fiern un Inkopen gahn. Avers ok Verreisen geiht oder en Draken stiegen laten. Överall is Hund Tüffel dorbi. De Katt hett keen Naam un is nich jümmers licht to entdecken. Dat Book is nich blots för de School to bruken – dor kann een ok geern mol so in rumblädern.

hn

Paul un Emma, Quickborn-Verlag, ISBN 978-3-87651-426-0, 12 Euro, Ingwer Oldsen